

educació

Guia per a famílies d'infants amb tartamudesa

Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació

5	Presentació
6	A: La tartamudesa
8	B: Signes d'alerta
10	C: Com ajudar els nens i les nenes amb disfluències
12	D: Com actuar quan s'encallen o quequegen
14	E: L'escolarització
16	F: La socialització
17	G: Activitats de lleure fora de l'entorn escolar
19	H: Orientació i suport per als infants i per a les famílies
21	I: Per saber-ne més

Presentació

Mitjançant el llenguatge l'infant expressa els seus desigs, les seves emocions, es comunica i es relaciona amb altres infants i adults i aprèn a escoltar, a mantenir torns de paraula, a seleccionar la frase i paraula adequades i a seguir la conversa.

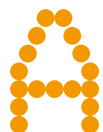
El desenvolupament del llenguatge, però, és complex i molts infants poden tenir dificultats per parlar amb fluïdesa. Amb tot, quan un nen o una nena repeteix o perllonga un nombre inusual de vegades un so, una síl·laba, una paraula o dubta massa estona entre dues paraules, cal estar alerta, ja que pot ser que aquestes disfluències remetin o es perllonguin fins a l'edat adulta.

Els infants que tenen disfluències poden patir bloquejos i trastorns emocionals com a conseqüència de la inseguretats en la parla i de les reaccions que reben dels altres, que poden derivar en tartamudesa.

Per als infants amb tartamudesa, com també per a tots els infants, és fonamental el paper dels pares i de les mares. Dedicar temps a conversar, a compartir lectures i experiències i a fer junts algunes activitats afavoreixen la comunicació i contribueixen positivament al desenvolupament del llenguatge.

Amb aquesta *Guia per a famílies d'infants amb tartamudesa*, que el Departament d'Educació ha elaborat conjuntament amb la Fundació Espanyola de la Tartamudesa, es pretén facilitar una informació bàsica als pares i mares perquè puguin comprendre i afrontar amb tranquil·litat la situació i ajudar els seus fills i filles en el desenvolupament del llenguatge.

Direcció General d'Atenció a la Comunitat Educativa

La tartamudesa

La parla es desenvolupa durant els tres primers anys de vida, quan els infants aprenen a dir paraules i, amb el temps, frases breus. Quan comencen a fer frases més llargues, entre els 2 i 6 anys d'edat, alguns infants fan repeticions o tenen problemes en la fluïdesa de la parla.

En principi, les repeticions de sons o paraules formen part del ritme normal d'aprenentatge del llenguatge i de la parla, i no s'hi ha de donar més importància de la que correspon. Cal tenir en compte que les dificultats en la fluïdesa de la parla es poden estendre fins als 4 o 5 anys. Si superada aquesta edat, el nen o la nena segueix repetint o allargant síl·labes o paraules i comença a ser conscient de la seva disfluència, cal la intervenció de l'especialista. Quan aquestes dificultats duren massa temps el nen o la nena pot manifestar por a parlar i, com a conseqüència, tendir a evitar la comunicació.

Les dificultats en la fluïdesa de la parla s'anomenen *disfluències*. Quan les dificultats deriven en interrupcions que es consoliden, sovint acompanyades de tensions musculars, pors i estrès, es parla de *quequeig* o *tartamudesa*.

El quequeig o tartamudesa els poden causar diversos factors: genètics, fisiològics, lingüístics i ambientals. Alguns infants amb disfluències poden tenir poques habilitats en la coordinació de moviments relacionats amb la parla i pot ser que necessitin més temps per controlar aquesta mobilitat.

L'estrès emocional també pot afectar la parla, i la inseguretats pot augmentar-ne les dificultats.

Les persones amb disfluències només difereixen de les altres en què es bloquegen en parlar.

Signes d'alerta

Hi ha errors en la parla que són freqüents durant el desenvolupament del llenguatge dels infants i que solen manifestar-se quan aquests estan alterats, nerviosos, cansats o quan volen dir alguna cosa més llarga i complicada. Aquests errors han de considerar-se normals sempre que es donin en edats primerenques i no els generin angoixa. En aquest sentit, cal tenir en compte:

- **Vacil·lacions:** “A, a, a, això és del pare.”
- **Reformulació de les frases:** “És un co... camió.”
- **Una o dues repeticions de tota la paraula o la frase:** “Que, que, que jugarem?”
- **Interjeccions:** “Hum, hum, jo... vull anar a casa.”
- **Frases repetides:** “És un joc..., hum, una cosa..., hum, és una joguina.”

En canvi, cal considerar signes d'alerta les dificultats en la fluïdesa de la parla, com poden ser els següents:

- **Repeticions de sons:**

P... P... P... P... PARE

S... S... S... S... SÍ VULL

- **Repeticions de síl·labes:**

TE... TE... TE... TE... LÈFON

ME... ME... ME... MEU

- **Més de dues repeticions de paraules curtes:**

PERÒ... PERÒ...

PERÒ... PERÒ... DÓNA-M'HO

- Allargar un so durant segons:

AAAAAAAAAAAAQUEST NEN
 DDDDDDDDDIGUES-M'HO
 UNA ALTRA VEGADA

- Silencis tensos entre les paraules: (silenci, mentre manté la boca oberta)

- Paraules partides:

PER QUÈ... ES DIU PAU?

TELE...VISIÓ

- Tensió mentre es parla: esforços perquè li surtin les paraules.
- Moviments d'esforç i tensió en la cara i en el cos associats a la parla, com tancar els ulls, fer ganyotes, moure el coll o les mans per ajudar-se quan està bloquejat.
- Velocitat ràpida de la parla. Canvi de volum o de to.
- La freqüència d'aquestes dificultats és alta, de cada deu paraules es bloqueja en més d'una.

La intervenció professional primerenca permet restablir la fluïdesa abans que les estructures del llenguatge consolidin les disfluències.

Actualment hi ha sistemes de diagnòstic que permeten diferenciar els errors normals, que poden fer els infants quan comencen a parlar, de les expressions indicadores de l'inici de la tartamudesa. És comú que alguns infants tinguin els canals auditius tapats o pateixin d'otitis; una deficiència en la retroalimentació entre oïda i parla pot ser un impediment per a l'adquisició del llenguatge i la parla correcta. Per aquest motiu, també és recomanable fer un control amb l'especialista i una audiometria per descartar qualsevol problema d'oïda.

bla blabla

HI HAVIA
UNA VEGADA...

blablabla

A POC A POC

bla bla BLA

BLA BLA bla

bla blabla
bla bla

Com ajudar els nens i les nenes amb disfluències

Per a un infant amb disfluències, la conducta i l'actitud dels altres és fonamental. Per això és important ser pacient i mostrar signes d'aprovació davant l'infant que s'esforça per parlar millor, per reduir-li la tensió i la por i poder augmentar la comoditat i la facilitat de la seva parla.

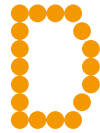
Hi ha diverses accions que poden facilitar la fluïdesa de la parla:

- Dedicar una estona diària a compartir opinions, vivències i experiències. Trobar un moment cada dia, uns quinze o vint minuts sense interrupcions, pot ser un recurs excel·lent per facilitar la seva expressió.
- Conversar-hi aprofitant moments en què l'infant estigui predisposat a fer-ho. Cal escoltar-lo i afavorir el diàleg i la comunicació sense interrupcions. És important que se senti protagonista i triar temes que el puguin atreure. Un bon recurs per facilitar la conversa pot ser llegir contes conjuntament i explicar el que s'ha llegit.
- Evitar preguntes directes. Les preguntes directes són més difícils per als infants amb poca fluïdesa, perquè els obliga a respondre d'una manera concreta. El fet que s'espera la seva resposta els posa més nerviosos.
- Fer preguntes d'una en una, i només les necessàries. Evitar fer preguntes seguides, sense deixar espai per a una resposta calmada.

- Mirar-lo amb naturalitat mentre parla. Cal mantenir la mirada quan el nen o la nena s'embarbussa, sense mostrar cap tensió: és important transmetre-li tranquil·litat i posar més atenció en allò que vol dir que en la dificultat per dir-ho.
- Fer servir un ritme lent i relaxat per parlar. S'ha de parlar a poc a poc i donar-li temps per expressar-se; també es pot repetir lentament el que l'infant diu i establir una rutina. Un model de parla més lent l'ajudarà a millorar la seva fluïdesa. Si la persona adulta parla més lentament l'infant tendirà a imitar-lo per la seva capacitat d'ajustar-se a l'interlocutor/a durant la conversa.
- Per parlar a poc a poc s'ha d'allargar la primera síl·laba de la primera paraula i mantenir durant més temps les vocals de les paraules. Després es poden anar lligant suaument les paraules fent servir una actitud i un to naturals.
- Utilitzar un llenguatge adaptat a la seva edat: cal evitar fer frases llargues i complicades que li dificultin la conversa. El vocabulari ha de ser senzill, amb paraules habituals i fàcils de recordar.
- Cometre errors de forma premeditada (repeticions de sons, frases o algunes pauses). L'infant pot captar-los, fet que l'ajudarà a alliberar la tensió, a parlar d'una manera suau i a adonar-se que els adults també s'equivoquen.
- Parlar de les seves dificultats encara que els costi expressar allò que senten i els falti el vocabulari precís per explicar les seves emocions. És molt positiu que, a poc a poc i amb una actitud positiva, ajudem als infants a fer-ho.

Per millorar la fluïdesa convé parlar a poc a poc i donar temps per a la resposta.

Com actuar quan s'encallen o quequegen

Quan els infants són petits (de 3 a 6 anys) i mostren frustració perquè s'entrebanquen quan parlen els podem dir alguna cosa perquè sentin que reconeixem la seva dificultat: "Caram! Sembla que no surt, eh? A mi també em passa. Mira com ho pronuncio jo...", allargant la paraula que es diu i fluixet, sense força; cal dir-los-ho ocasionalment, quan se sentin contrariats i per evitar el bloqueig, però no cada vegada que hi hagi una disfluència.

Quan ja són més grans (de 6 o 7 anys en endavant), cal emprar recursos que permetin controlar la parla: parlar lentament i suau, allargar, dir les paraules per síl·labes, xiuxiuejar, cantussejar, seguir un ritme i parlar amb paraules i frases senzilles. Aquests recursos, entre d'altres, ajuden a millorar la fluïdesa.

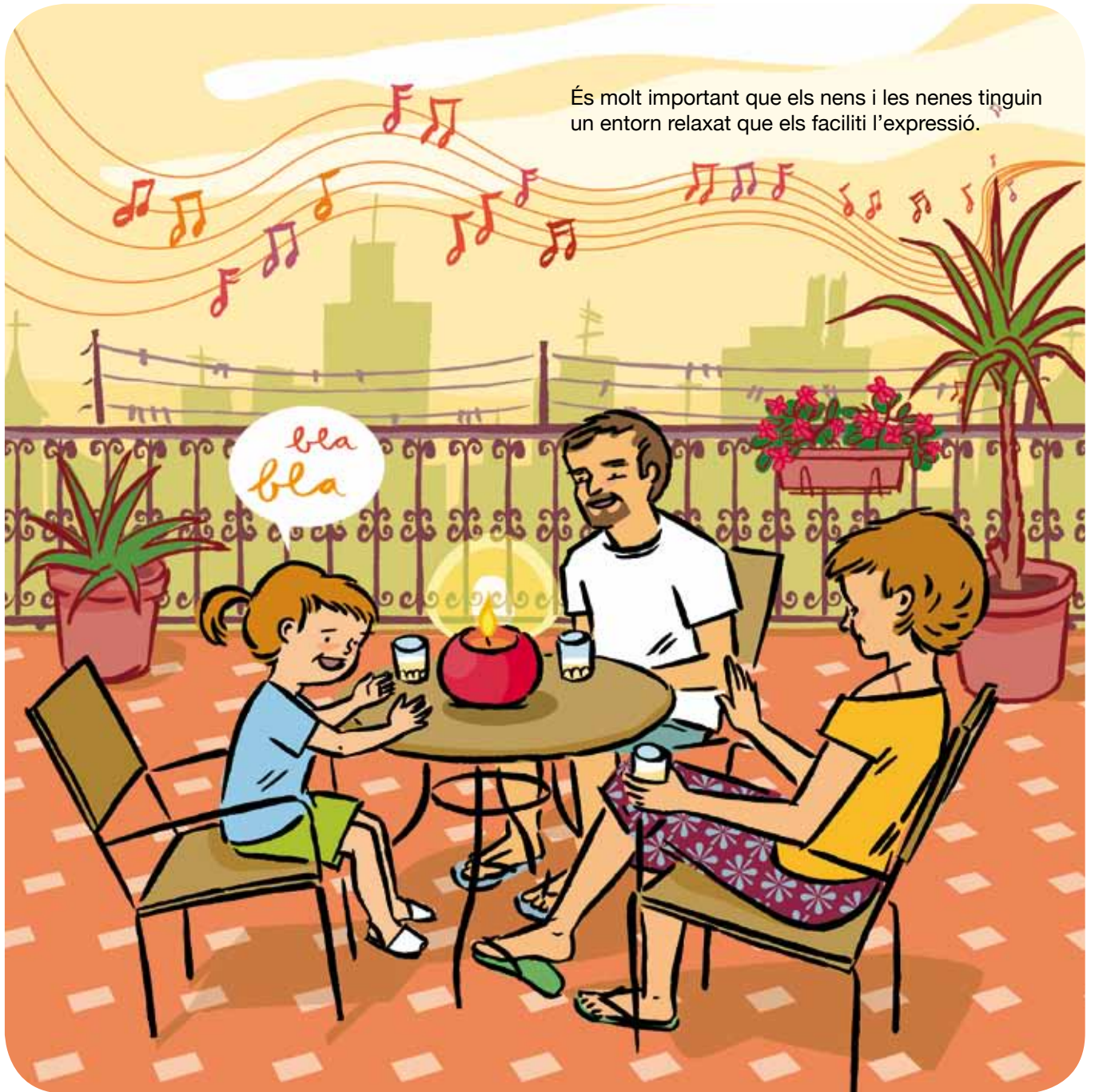
S'ha de procurar...

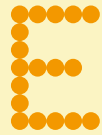
- mantenir la calma i que els fills o filles no vegin que la seva manera de parlar angoixa els pares i les mares;
- donar el temps necessari perquè el fill o la filla finalitzi el què vol dir;
- demostrar una actitud d'escolta oberta i positiva.

S'ha d'evitar...

- posar-se nerviós quan el fill o la filla es bloquegi;
- dir-li "tartamut" o "tartamuda";
- provocar situacions estressants i exigències de resposta ràpida.

És molt important que els nens i les nenes tinguin un entorn relaxat que els faciliti l'expressió.

L'escolarització

Els i les alumnes amb tartamudesa s'escolaritzen en centres ordinaris. El sistema educatiu disposa de recursos i estratègies per atendre aquest alumnat dins el marc general d'atenció a la diversitat.

L'escola és un entorn on es produeixen moltes activitats que requereixen l'ús del llenguatge, tant pel que fa a l'aprenentatge com a la socialització, i per aquest motiu els infants amb disfluències poden viure amb dificultat algunes situacions.

Així, activitats com llegir en veu alta, parlar a classe, respondre preguntes, actuar i fins i tot parlar en els esbarjos poden arribar a ser estressants i produir una ansietat particular en alguns infants. Els i les mestres utilitzen recursos que poden ajudar a reduir la pressió comunicativa, com ara:

- Disminuir la velocitat de la parla i adaptar-se a les necessitats de l'alumnat.
- Disminuir la quantitat de preguntes i/o donar alternatives en la resposta.
- Utilitzar elements que ajudin a augmentar-ne la fluïdesa, en general material que sigui familiar al nen o nena i que es trobi dins del seu nivell d'habilitat.
- Afavorir actituds i situacions que en fomentin la fluïdesa: respectar els torns de paraula, evitar interrupcions, expressar idees de manera senzilla, etc.
- Mantenir la calma mentre l'infant s'embarbussa, per donar-li suport en aquest moment tan difícil.

El tutor/a és qui proporciona l'ajuda i l'orientació necessària a l'alumnat en el seu procés d'aprenentatge, creixement personal i integració social. Així mateix, mitjançant l'acció tutorial, els i les mestres poden treballar accions educatives amb tot l'alumnat per afavorir actituds de comprensió i d'obertura vers la diversitat, vetllant per la inclusió de tots els infants, amb respecte vers les seves diferències.

La socialització

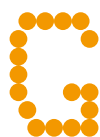
Les activitats socialitzadores són bàsiques en tots els infants i joves i és important que les famílies acompanyin els fills i filles en el seu desenvolupament, donant-los d'eines suficients per potenciar-ne l'autonomia en els entorns de la vida diària.

Els infants i joves amb disfluències poden trobar dificultats en algunes de les seves interaccions amb els entorns socials, especialment en aquelles que estan molt condicionades

per l'ús del llenguatge, com ara determinades activitats de compres, sol·licituds d'informació... Els pares i les mares, sent conscients d'aquestes dificultats, han de donar suport als fills i filles en les situacions que es preveuen com a més estressants i ajudar-los a ser gradualment més autònoms, encarregant-los, per exemple, petites tasques de dificultat creixent que contribueixin a donar-los seguretat, sense forçar-los a parlar quan manifestin inquietud o incomoditat. En els moments d'acompanyament, pot ser útil ensenyar-los mitjançant l'exemple i —com en aquestes situacions no cal córrer i menys encara precipitar-se— buscar entorns (botiguetes de barri, llocs sense aglomeració de clients...) que permetin una interacció tranquil·la i no angoixant, amb persones que els coneguin i on tinguin la possibilitat de parlar fluïxet i prendre's el temps que calgui.

Així mateix, és important potenciar la seva participació en activitats col·lectives de l'entorn social i cultural.

Activitats de lleure fora de l'entorn escolar

Fora de l'àmbit escolar hi ha un ampli ventall d'activitats que, sempre que s'ajustin als interessos i a les motivacions, poden contribuir al desenvolupament emocional i social d'infants i joves.

Com tots els nens i les nenes, els infants amb disfluències també poden tenir aficions molt variades. És important prioritzar aquelles activitats en les quals l'infant mostri entusiasme o habilitat, ja siguin de tipus físic, intel·lectual, artístic o senzillament de lleure. Pot ser contraproduent intentar

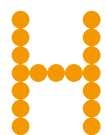
fomentar determinades habilitats en el temps de lleure, on les activitats han de tenir un caràcter lúdic i d'esbarjo per a l'infant o jove.

Per a nens i nenes amb disfluències poden ser adequades activitats que impliquen la relació amb els altres en entorns lúdics i distesos, activitats artístiques com ara la música o el teatre, etc.

tra li ró
tra la rà

Així mateix, una de les activitats més importants fora de l'horari escolar és que els pares i les mares trobin una estona diària per llegir, conversar i jugar amb el fill o filla. Quan l'infant està molt anguniós, o repeteix amb freqüència, pot ser útil jugar a parlar en veu baixa o cantant.

Orientació i suport per als infants i per a les famílies

Serveis educatius

El professorat és qui acull i acompanya els infants i joves en el procés educatiu. El tutor/a és la persona de referència per a l'infant i amb qui habitualment estableix el vincle més significatiu.

Els equips d'assessorament i orientació psicopedagògica (EAP) són serveis educatius específics de suport i assessorament psicopedagògic i social als centres educatius i a la comunitat educativa.

Els centres de recursos educatius per a deficients auditius (CREDA) són serveis educatius específics de suport a la tasca docent del professorat, pel que fa a alumnes amb greus dificultats d'audició i/o llenguatge.

Les famílies tenen en el tutor/a el seu interlocutor/a en el centre educatiu i en l'accés als serveis educatius específics.

Ajuts

El Ministeri d'Educació convoca anualment ajuts per a l'alumnat que té necessitats de reeducació pedagògica i de llenguatge. Per accedir-hi, cal adreçar-se als serveis territorials del Departament d'Educació o consultar la web <http://www.mepsyd.es/educacion/becas-y-ayudas>.

Associacions

TTM / fundación española
de la tartamudez

Fundació Espanyola de la Tartamudesa

<http://www.ttm-espana.com>

Tel. 93 237 91 93

TTM_ES@yahoo.es

Per saber-ne més

Bibliografia

IRWIN, A. *La tartamudez en los niños*. Bilbao: Ed. Mensajero, 1994.

FDEZ -ZÚÑIGA, A. *Tratamiento logopédico de la tartamudez infantil*. Madrid: Ed. Síntesis, 2005.

ONSLow, M; PACKMAN, A. *The Handbook of Early Stuttering Intervention*. San Diego: Singular Publishing Group, 1999.

RODRÍGUEZ MOREJÓN, A. *La tartamudez: naturaleza y tratamiento*. Barcelona: Ed. Herder, 2003.

SALGADO RUÍZ, A. *Manual práctico de tartamudez*. Madrid: Editorial Síntesis, 2005.

© Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació

Edició

Servei de Comunicació i Publicacions

Disseny

Estudi Carme Vives

Il·lustracions

Marta Pau

1a edició

Setembre de 2009

Tiratge

3.500 exemplars

Dipòsit legal

B-32.735-2009

Impressió

JOMAL, S.A.

